

دانشگاه علوم پزشکی تهران
معاونت آموزشی
مرکز مطالعات و توسعه آموزش

برنامه مشاذه آموزش همسایان (ماه)

مصوب شورای آموزشی دانشگاه

در چارچوب برنامه جامع توان مندرسازی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

فروردین ۱۳۹۹

فهرست

مقدمه	صفحه ۱
اهداف برنامه	صفحه ۱
ویژگی های برنامه	صفحه ۱
طراحی برنامه	صفحه ۳
اجرای برنامه	صفحه ۳
ارزشیابی برنامه	صفحه ۴
پیوست ۱ (فرم بازخورد جلسه سخنرانی)	صفحه ۶
پیوست ۲ (فرم بازخورد جلسه گروه کوچک)	صفحه ۷
پیوست ۳ (فرم بازخورد جلسه عملی)	صفحه ۸
پیوست ۴ (فرم بازخورد جلسه بالینی)	صفحه ۹
پیوست ۵ (فرم بازخورد اتاق عمل)	صفحه ۱۰
پیوست ۶ (فرم بازخورد آموزش الکترونیک)	صفحه ۱۱
پیوست ۷ (برنامه کارگاه)	صفحه ۱۲
پیوست ۸ (راهنمای مشاهده گران)	صفحه ۱۳
پیوست ۹ (راهنمای مدرسان)	صفحه ۱۷
پیوست ۱-۱۰ (فرم درخواست شرکت در برنامه)	صفحه ۲۱
پیوست ۲-۱۰ (فرم تنظیم جلسه)	صفحه ۲۱
پیوست ۳-۱۰ (فرم گزارش جلسه)	صفحه ۲۱
پیوست ۱۱ (فرم پایش شش ماهه)	صفحه ۲۲
پیوست ۱۲ (فرم نظرسنجی)	صفحه ۲۳

مقدمه

یکی از وظایف دانشگاه‌های علوم پزشکی توانمند نمودن اعضای هیات علمی به منظور ایفای نقش معلمی ایشان است. از فعالیت‌هایی که در این راستا طی سال‌های اخیر در دانشگاه علوم پزشکی تهران به کار گرفته می‌شود، برگزاری دوره‌های توانمندسازی اعضای هیات علمی در قالب دوره‌های متنوع است. هر چند برگزاری این دوره‌ها می‌تواند در آشنایی اعضای هیات علمی با مهارت‌های تدریس و توانمندی در آن موثر باشد، ولی شواهد موجود از آموزش و توانمندسازی این افراد در سطح فردی حمایت می‌کند. یکی از راه‌های موفق و موثر استفاده از ظرفیت‌ها و تجربیات خود اعضای هیات علمی است. به این معنا که مدرسان با تجربه و موفق در امر تدریس می‌توانند موجب رشد و ارتقای حرفه‌ای همکاران خود شوند. امروزه مشاهده آموزش هم‌تایان به عنوان یکی از اجزای برنامه‌های توانمندسازی یا ارزشیابی اعضای هیات علمی در دانشگاه‌های مختلف دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد.

مشاهده آموزش هم‌تایان^۱ عبارت است از حضور یک همکار متبحر در محیط آموزشی یک عضو هیات علمی و مشاهده عملکرد آموزشی وی همراه با ارائه بازخورد مناسب. بنابراین مشاهده آموزش هم‌تایان، امکان ارائه بازخورد تکوینی^۲ و سازنده برای رشد و توسعه توانمندی‌های تدریس در عضو هیات علمی را فراهم می‌آورد و شکل‌گیری بازاندیشی^۳ و تأمل در فرایندهای تدریس را تسهیل می‌کند.

هدف این برنامه، تعیین نحوه اجرای مشاهده آموزش هم‌تایان به صورت شفاف به منظور استقرار و عملیاتی شدن آن در سطح دانشگاه به منظور توانمندسازی اعضای هیات علمی در امر تدریس است.

اهداف برنامه

- آگاهی از نقاط ضعف و قوت تدریس از دیدگاه همکاران
- ایجاد انگیزه در اعضای هیات علمی برای بهبود فرآیند تدریس
- ارتقای توانمندی تدریس اعضای هیات علمی به دنبال دریافت بازخورد
- فرصتی برای استفاده از تجربیات سایر اعضای هیات علمی در خصوص شیوه‌های آموزش و سنجش

ویژگی‌های برنامه

- متولی استقرار برنامه مشاهده آموزش هم‌تایان، واحد توانمندسازی مرکز مطالعات دانشگاه با کمک دفاتر توسعه آموزش دانشکده‌ها است.
- شرکت در برنامه مشاهده آموزش هم‌تایان از سال ۱۳۹۹ به صورت اجباری انجام می‌شود.
- انتخاب مشاهده‌گر بر اساس نظر خود هیات علمی و از میان فهرست موجود صورت می‌گیرد که می‌تواند خارج از رشته تخصصی یا دانشکده محل کار وی باشد.

^۱Peer Observation of Teaching (POT)

^۲Formative

^۳Reflection

- مشاهده‌گر با هماهنگی قبلی در جلسه آموزشی همکار خود حضور می‌یابد و بر اساس فرم مشخصی که برای ارائه بازخورد تدوین شده است، نتیجه مشاهدات خود در مورد وضعیت تدریس را به صورت مکتوب و شفاهی در اختیار وی قرار می‌دهد.

- مشاهده جلسات آموزش مجازی "غیرهمزمان" (ارائه شده در بستر نوید) و همزمان (وبینارها، راندهای مجازی همزمان یا آنلین و هر جلسه ای که به صورت مجازی در بسترهای آموزش همزمان مانند اسکای روم، ادابی کانکت یا تری بی و سایر موارد مشابه در حال انجام است) می‌تواند انجام شود.

الف. در مواردی که درس در سامانه نوید تعریف شده است "آموزش غیرهمزمان" دو حالت می‌تواند در نظر گرفته شود حالت اول مشاهده گر "با هماهنگی قبلی و با رضایت مدرس درس" در پنل تدریس همکار خود تعریف می‌شود و بر اساس فرم مشخص که برای ارائه بازخورد تدوین شده است، نتیجه مشاهدات خود را در مورد وضعیت تدریس به صورت مکتوب و شفاهی در اختیار وی قرار می‌دهد مدت زمانی که همکار پنل را مشاهده می‌کند می‌تواند از چندجلسه تا تمام ترم تعریف گردد مدل دوم این است که در یک جلسه حضوری/وبیناری مدرس یا مدرسانی که تدریس مجازی داشته اند فرایند تدریس را روی سامانه نمایش دهند در این جلسه بخشهای مختلف درس/محتواها/منابع/تکالیف و نحوه بازخورد آن و تمامی فعالیتهای یاددهی-یادگیری نشان داده می‌شود در نهایت ارزیابی کمی و کیفی از طریق چک لیست انجام می‌شود.

ب. در مواردی که جلسات آموزش مجازی همزمان و در بسترهای آنلین برگزار می‌شود و به عبارتی درس/جلسه در سامانه نوید تعریف نشده است: اعم از آموزش فعال (مانند ارائه سناریو و یادگیری مبتنی بر مورد، کلاس وارونه و سایر موارد مشابه)، آموزش در بالین بیمار و راندهای بالینی، آموزش عملی، آموزش در اتاق عمل و وبینارهای مشابه، مشاهده‌گر از طریق لینکی که توسط مشاهده شونده در اختیار ایشان قرار می‌دهد در جلسه همزمان حضور پیدا کرده و بر اساس فرم‌های بازخورد موجود در پیوست (بر اساس نوع جلسه انتخابی) به مشاهده شونده، بازخورد ارائه می‌کند. بدیهی است جلسه بحث در مورد بازخوردها می‌تواند به صورت مجازی یا حضوری و بعد از اتمام جلسه تدریس انجام شود.

- منظور از جلسه آموزشی، جلسه ای است که با اطلاع قبلی فراگیران طی حداقل یک ساعت برگزار می‌شود. محیطی که در آن تدریس مورد مشاهده قرار می‌گیرد می‌تواند انواع محیط‌های آموزشی شامل کلاس درس (با انواع روش های آموزش شامل سخنرانی، یادگیری مبتنی بر تیم، کلاس وارونه، یادگیری مبتنی بر مساله و ...)، تسهیل در گروه کوچک، آموزش در آزمایشگاه، آموزش در اتاق عمل، راند بالینی، آموزش درمانگاهی، آموزش مجازی و ... باشد

- استفاده از نتایج این روش به صورت سازنده و اجباری خواهد بود. به بیان دیگر برای تصمیم‌گیری‌های مرتبط (نظیر ترفیع یا ارتقای مرتبه هیأت علمی) صرفاً شرکت در برنامه و دریافت بازخورد مبنای تصمیم‌گیری خواهد بود و محتوای ارزشیابی انجام شده و قضاوت هم‌تا در مورد عملکرد عضو هیأت علمی در جلسات فوق در ترفیع یا ارتقای وی تأثیری نخواهد داشت.

- فرم تکمیل شده و موارد مورد بحث بین استاد و مشاهده‌گر نزد ایشان باقی می‌ماند و تحویل دفتر توسعه آموزش یا مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه نمی‌شود.

عوامل انگیزشی شرکت در برنامه

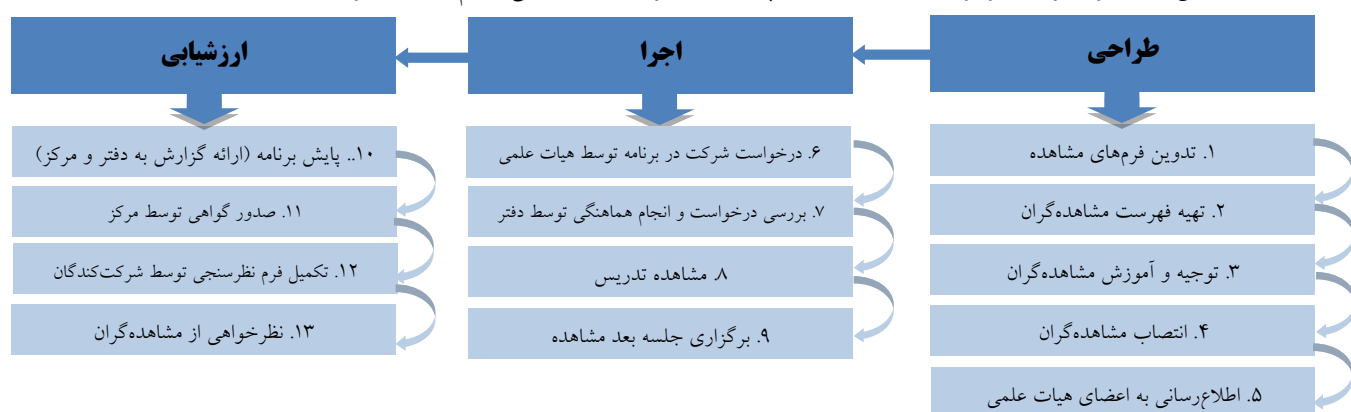
- برای اعضای هیات علمی که کلاس درسشان مورد مشاهده قرار گرفته است، توسط مرکز مطالعات گواهی صادر می‌شود و امتیازات زیر در نظر گرفته می‌شود:

- تعیین امتیاز قابل مقایسه با فعالیت‌های مشابه در سیستم شعاع
- محاسبه به عنوان فعالیت‌های توانمندسازی دارای امتیاز در ارتقای علمی بر اساس بند ۲ برنامه جامع توانمندسازی (هر جلسه مشاهده یک امتیاز تا سقف سه امتیاز در سال و ۱۰ امتیاز در کل)
- معادل‌سازی با تکلیف کارگاه‌های آموزشی مهارت‌های پایه به صورت متناظر
- محاسبه در ارتقای مرتبه اعضای هیات علمی

- برای مشاهده‌گران توسط مرکز مطالعات گواهی صادر می‌شود و به منظور جبران مشارکت ایشان موارد زیر در نظر گرفته می‌شود:

- تعیین امتیاز قابل مقایسه با فعالیت‌های مشابه در سیستم شعاع
- معادل‌سازی با فعالیت‌های توانمندسازی دارای امتیاز در ارتقای مرتبه علمی مطابق تبصره سوم بند ۲ برنامه جامع توانمندسازی (این امتیاز بدون سقف و با تایید مرکز مطالعات خواهد بود).
- محاسبه در ارتقای مرتبه بر اساس سند جامع توانمندسازی اعضای هیات علمی

در ضمن با استقرار برنامه مرکز مطالعات نسبت به پیشنهاد سایر موارد تشویقی اقدام خواهد کرد.

طراحی برنامه

۱. تدوین فرم‌های مشاهده: مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه، نمونه فرم برای مشاهده آموزش هم‌تایان به تفکیک سخنرانی، گروه کوچک، کلاس عملی، جلسه بالینی، اتاق عمل، آموزش مجازی تهیه می‌کند تا در اختیار مشاهده‌گران قرار گیرد (پیوست ۱ تا ۶)

نکته: چنانچه هر دانشکده بر حسب شرایط ویژه خود نیاز به فرم‌های متفاوتی داشته باشد، این اختیار به دفاتر توسعه داده می‌شود که فرم‌های مورد نظر خود را تدوین کرده و برای تایید به مرکز مطالعات ارائه دهند.

۲. تهیه فهرست مشاهده‌گران: هیات رئیسه دانشکده به پیشنهاد دفتر توسعه آموزش دانشکده/بیمارستان، فهرستی از اعضای هیات علمی را از بین، حائزین رتبه‌های برتر در ارزشیابی (نمره ۱۹ و بالاتر) یا اعضای هیات علمی شاخص در تدریس موفق و موثر (به انتخاب مدیر گروه) و اعضای هیات علمی دارای مدرک کارشناسی ارشد یا دکتری آموزش پزشکی یا یادگیری الکترونیک تهیه می‌کند و پس از اخذ موافقت ایشان برای مشارکت در این برنامه، به مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه معرفی می‌کند تا فهرست پیشنهادی بررسی گردد و از بین ایشان برای شرکت در دوره توجیهی دعوت به عمل آید.

۳. نکته ۱: توصیه می‌گردد در انتخاب افراد، ویژگی‌های یک مشاهده‌گر مانند دقت، تفکر نقاد و پذیرش کلی فرد از طرف سایر اعضای هیات علمی به عنوان بازخوردهنده مد نظر قرار گیرد.

نکته ۲: به منظور توزیع متناسب حجم کار، حداقل تعداد مشاهده‌گران هر دانشکده متناسب با تعداد اعضای هیات علمی مربوطه به دانشکده‌ها به ازای هر ۱۰ نفر عضو هیات علمی یک مشاهده‌گر تعیین می‌شود.

۴. آشناسازی مشاهده‌گران: مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه، کارگاه آشناسازی اعضای هیات علمی منتخب با برنامه را برگزار می‌نماید (برنامه کارگاه پیوست ۷). طی این کارگاه، مشاهده‌گران با اهداف و روند انجام طرح و نقش مشاهده‌گران در برنامه مذکور آشنا می‌شوند. همچنین، ایشان با محتوای فرمی که در روند اجرای برنامه به کار گرفته می‌شود و نحوه استفاده از آن آشنا می‌شوند. علاوه بر کارگاه، یک نسخه راهنما در اختیار مشاهده‌گران قرار می‌گیرد (پیوست ۸).

نکته: هماهنگ با فعالیت‌های مجازی‌سازی در واحد توانمندسازی مرکز مطالعات تلاش می‌شود تا امکان برگزاری کارگاه به صورت آنلاین فراهم گردد.

۵. انتصاب مشاهده‌گران: پس از جلسه آشناسازی برای آن دسته از اعضای هیات علمی پیشنهادی که علاقه‌مند به شرکت در برنامه به عنوان مشاهده‌گر هستند، حکم به مدت دو سال توسط رییس دانشکده مربوط امضا می‌شود. به این ترتیب، فهرست نهایی مشاهده‌گران هر دانشکده مشخص می‌گردد.

۶. اطلاع‌رسانی به اعضای هیات علمی: فراخوان برنامه شامل اهداف و روند انجام برنامه، فهرست مشاهده‌گران و نحوه شرکت در برنامه در آغاز برنامه و به فواصل مناسب توسط دفاتر توسعه و مرکز مطالعات به اطلاع اعضای هیات علمی می‌رسد. یک نسخه راهنمای شرکت در برنامه در اختیار اعضای هیات علمی قرار می‌گیرد (پیوست ۹).

اجرای برنامه

۷. **درخواست شرکت در برنامه:** عضو هیات علمی که خواهان شرکت در برنامه است، فرم درخواست (قسمت اول پیوست ۱۰) را تکمیل کرده و به دفتر توسعه آموزش دانشکده/بیمارستان مربوط ارسال می‌نماید. به منظور سهولت کار لازم است که وی حداقل دو تاریخ پیشنهادی کلاس خود را برای مشاهده ذکر کند و همچنین در صورت تمایل می‌تواند از فهرست مشاهده‌گران حداکثر دو نفر را برای فرایند مشاهده پیشنهاد دهد.

نکته ۱: فرم درخواست از وبسایت دفاتر و مرکز قابل دسترسی خواهد بود و همچنین امکان ثبت درخواست به صورت غیرحضوری از طریق ایمیل امکان‌پذیر است.

نکته ۲: انتخاب مشاهده‌گر بر اساس نظر خود هیات علمی می‌تواند خارج از رشته تخصصی وی باشد.

۸. **بررسی درخواست و انجام هماهنگی:** دفتر توسعه آموزش دانشکده/بیمارستان پس از هماهنگی با مشاهده‌گر مربوطه طی حداکثر یک هفته (طبق قسمت دوم پیوست ۱۰) به درخواست پاسخ می‌دهد. به این ترتیب زمان و مکان جلسه مشاهده تنظیم شده و به اطلاع طرفین می‌رسد.

نکته: توصیه می‌شود که قبل از جلسه مشاهده، استاد و مشاهده‌گر با یکدیگر ملاقات کرده، در مورد وظایف یکدیگر هماهنگی کنند و بر سر مسائلی که باید مورد بررسی قرار گیرد و همچنین معیارهای ارزشیابی توافق نمایند. همچنین بهتر است مشاهده‌گر با استفاده از طرح درس استاد از قبل مرور کند که قرار است سر چه کلاسی با چه محتوا و چه اهداف و چه تعداد دانشجویی برود.

• **مشاهده تدریس:** فرایند مشاهده در مورد دروس حضوری به صورت حضوری انجام می‌شود. استاد مشاهده‌گر جهت بررسی فرآیند تدریس شخصاً در محیط آموزش حضور می‌یابد و فرم از پیش تهیه شده را تکمیل می‌کند. مشاهده جلسات آموزش مجازی "غیرهمزمان" (ارائه شده در بستر نوید) و همزمان (وبینارها، راندهای مجازی همزمان یا آنلاین و هر جلسه ای که به صورت مجازی در بسترهای آموزش همزمان مانند اسکای روم، ادابی کانکت یا تری بی و سایر موارد مشابه در حال انجام است) می‌تواند انجام شود.

الف. در مواردی که درس در سامانه نوید تعریف شده است "آموزش غیرهمزمان" دو حالت می‌تواند در نظر گرفته شود. حالت اول مشاهده‌گر "با هماهنگی قبلی و با رضایت مدرس درس" در پنل تدریس همکار خود تعریف می‌شود و بر اساس فرم مشخص که برای ارائه بازخورد تدوین شده است، نتیجه مشاهدات خود را در مورد وضعیت تدریس به صورت مکتوب و شفاهی در اختیار وی قرار می‌دهد. مدت زمانی که همکار پنل را مشاهده می‌کند می‌تواند از چند جلسه تا تمام ترم تعریف گردد. مدل دوم این است که در یک جلسه حضوری/وبیناری مدرس یا مدرسانی که تدریس مجازی داشته‌اند فرایند تدریس را روی سامانه نمایش دهند در این جلسه بخشهای مختلف درس/محتواها/منابع/تکالیف و نحوه بازخورد آن و تمامی فعالیتهای یاددهی-یادگیری نشان داده می‌شود در نهایت ارزیابی کمی و کیفی از طریق چک لیست انجام می‌شود.

ب. در مواردی که جلسات آموزش مجازی همزمان و در بسترهای آنلاین برگزار می‌شود و به عبارتی درس/جلسه در سامانه نوید تعریف نشده است: اعم از آموزش فعال (مانند ارائه سناریو و یادگیری مبتنی بر مورد، کلاس وارونه و سایر موارد مشابه)، آموزش در بالین بیمار و راندهای بالینی، آموزش عملی، آموزش در اتاق عمل و وبینارهای مشابه، مشاهده‌گر از طریق لینکی که توسط مشاهده شونده در اختیار ایشان قرار می‌دهد در جلسه همزمان حضور پیدا کرده و بر اساس فرم‌های بازخورد موجود در پیوست (بر اساس نوع جلسه انتخابی) به مشاهده شونده، بازخورد ارائه می‌کند. بدیهی است جلسه بحث در مورد بازخوردها می‌تواند به صورت مجازی یا حضوری و بعد از اتمام جلسه تدریس انجام شود.

ب.

نکته ۱: از آنجا که حضور مشاهده‌گر ممکن است باعث ابهام ذهنی دانشجویان گردد، بهتر است در ابتدای جلسه اطلاع‌رسانی لازم به دانشجویان توسط مدرس کلاس صورت گیرد.

نکته ۲: مشاهده در کلاس تنها محدود به فعالیت و رفتار استاد نمی‌شود. مشاهده‌گر می‌تواند رفتار دانشجویان را نیز مورد مشاهده قرار دهد. مثلاً اینکه آنها خسته شده‌اند یا در کلاس مشارکت دارند، در فوروم مجازی شرکت می‌کنند، به تکالیف پاسخ می‌دهند و یا از طریق ارسال پیام با استاد مربوطه تعامل دارند. اطلاعات خوبی در مورد نحوه تدریس در اختیار استاد می‌گذارد. یادداشت برداشتن در ثبت دقیق‌تر اطلاعات و ارائه بازخورد به مشاهده‌گر کمک می‌کند.

نکته ۳: مشاهده‌گر باید متوجه این موضوع باشد که روش تدریس هر کس متفاوت است پس نباید روش تدریس همکارش را با خود مقایسه کند. همچنین نباید در فرایند تدریس مداخله کند زیرا نمی‌داند که برنامه و روش کار استاد دقیقاً چگونه است و چه کارهایی قرار است انجام دهد.

ت. **برگزاری جلسه بعد مشاهده:** در اولین فرصت پس از اتمام مشاهدات و طی ملاقاتی حضوری، جلسه بازخورد تشکیل می‌شود. در این مرحله، مشاهده‌گر نتایج مشاهدات خود از جمله فرم تکمیل شده را در اختیار مدرس قرار داده و به او بازخورد می‌دهد.

نکته ۱: آنچه واقعاً باعث ارتقای توانمندی استاد می‌شود، بازخوردهایی است که دریافت می‌کند و بر اساس آن بعداً می‌تواند دید بهتر و عمیق‌تری نسبت به کار خودش داشته باشد. مشاهده‌گر ابتدا باید نقاط قوت را مرور کند و قسمت‌هایی را که احتمالاً قابل بهبود است، مشخص کند. باید از قضاوت، تذکر مستقیم یا ارائه نصیحت پرهیز کند؛ مگر اینکه به درخواست خود مدرس باشد.

نکته ۲: استفاده از نتایج مشاهده صرفاً به صورت سازنده و در جهت اصلاح و بهبود فرایند تدریس خواهد بود. نتایج این مشاهدات برای تصمیم‌گیری‌های مرتبط (نظیر ترفیع یا ارتقای مرتبه هیأت علمی) مورد استفاده قرار نمی‌گیرد. ملاک برای ارتقای مرتبه شرکت در این برنامه است و نتیجه مشاهدات در تصمیم‌گیری برای ارتقا تاثیر نخواهد داشت. برای اطمینان از این امر، فرم تکمیل شده و موارد مورد بحث نزد استاد و مشاهده‌گر باقی می‌ماند.

ارزشیابی برنامه

ث. **پایش برنامه:** به منظور پایش و نظارت بر روند اجرای برنامه، مشاهده‌گر گزارش موارد مشاهده شده خود را (طبق قسمت سوم پیوست ۱۰) به دفتر توسعه آموزش دانشکده/بیمارستان ارائه می‌کند. گزارش‌های جمع‌آوری شده از مشاهده‌گران هر شش ماه جمع‌بندی و طبق فرمت پیوست شماره ۱۱ تحت عنوان پایش شش ماهه به مرکز مطالعات ارسال می‌شود.

نکته: این گزارش شامل نام مدرس، نام مشاهده‌گر، تاریخ و نوع جلسه خواهد بود و جزئیات مربوط به مشاهده تدریس و بازخورد در آن ذکر نمی‌شود.

ج. **صدور گواهی:** مرکز مطالعات بر اساس گزارش‌های دریافتی برای شرکت‌کنندگان در برنامه و مشاهده‌گران گواهی صادر می‌کند.

ح. **تکمیل فرم نظرسنجی:** از هر یک از اعضای هیات علمی شرکت‌کننده در برنامه درخواست می‌شود فرم نظرسنجی مربوطه را تکمیل نمایند و نظرات و پیشنهادهای خود را در خصوص این برنامه ارائه دهند (پیوست ۱۲).

نکته: تلاش می‌شود تا نظرسنجی به صورت آنلاین و از طریق سامانه پژوهش‌های پیمایشی دانشگاه انجام شود.

خ. **نظرخواهی از مشاهده‌گران:** هر شش ماه یک بار در جلسه گروه متمرکز^۴ که توسط مرکز مطالعات برگزار می‌شود، نظرات گروه مشاهده‌گران جمع‌آوری می‌شود.

⁴Focus group

دانشگاه علوم پزشکی تهران

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش

پیوست ۱

فرم تکمیل شده و موارد مورد بحث نزد استاد و مشاهده‌گر محرمانه باقی می‌ماند.

فرم بازخورد مشاهده آموزش هم‌تایان (سخنرانی)

نام استاد:

نام مشاهده‌گر:

تاریخ:

لطفاً مشاهدات خود را در خصوص هریک از موارد زیر ذکر نمایید.

مقدمه سخنرانی (تیین اهداف و اهمیت جلسه، جلب توجه دانشجویان)

بدنه سخنرانی (ارائه ۳ تا ۵ مورد اصلی به صورت شفاف و سازمان یافته، چیدمان و توالی منطقی محتوا، کاربردی بودن مطالب، استفاده از مثال و خلاصه‌سازی، استفاده موثر و متنوع از وسایل کمک آموزشی مدیریت زمان، پوشش همه مطالب، استفاده از فنون تعاملی کردن سخنرانی)

نتیجه‌گیری (ارائه خلاصه‌ای از مطالب مهم، روشن کردن مسیر یادگیری و مطالعه آتی)

محیط یادگیری (علاقه به موضوع، بیان شیوا و جذاب، صدای رسا، ظاهر مناسب، ارتباط غیرکلامی مناسب از جمله تماس چشمی، جلب مشارکت فعال دانشجویان، احترام نسبت به دانشجویان، فراهم کردن فرصت پرسش و پاسخ و اظهار نظر برای دانشجویان)

نقاط قوت

پیشنهادات

پیوست ۲

فرم تکمیل شده و موارد مورد بحث نزد استاد و مشاهده گر محرمانه باقی می ماند.

دانشگاه علوم پزشکی تهران

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش

فرم بازخورد مشاهده آموزش همتایان (روش های یادگیری فعال)

جلسات یادگیری فعال مانند یادگیری مبتنی بر مورد، یادگیری مبتنی بر تیم، کلاس درس وارونه و سایر موارد مشابه است که می تواند به صورت حضوری یا در بستر مجازی اجرا شود.

نام استاد:

نام مشاهده گر:

تاریخ:

لطفاً مشاهدات خود را در خصوص هریک از موارد زیر ذکر نمایید.

محیط یادگیری (، توانایی ایجاد فرصت برای بحث و تبادل نظر و مشارکت، ایجاد انگیزه در دانشجویان برای مشارکت، گوش دادن به دانشجویان، احترام نسبت به دانشجویان)

سازماندهی جلسه (تبیین اهداف و اهمیت جلسه، مدیریت زمان، اجرای صحیح گام های روش مورد استفاده)

ارتقاء درک و یادگیری دانشجویان (تاکید بر مطالب مهم و کاربردی، خلاصه سازی، فرصت دادن به دانشجویان برای تمرین و بحث، تشویق برای مطالعه و یادگیری بعدی)

ارزیابی و بازخورد (پرسیدن سوالات درست در زمان مناسب، ارائه بازخورد موثر، ارائه بازخورد مثبت، ارائه توضیح در مورد درستی یا نادرستی مطلب دانشجوی، ارائه پیشنهاد و برنامه برای بهبود)

نقاط قوت

پیشنهادات

--	--

پیوست ۳

فرم تکمیل شده و موارد مورد بحث نزد استاد و مشاهده‌گر محرمانه باقی می‌ماند.

دانشگاه علوم پزشکی تهران

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش

فرم بازخورد مشاهده آموزش هم‌تایان (کلاس عملی)

نام استاد:	نام مشاهده‌گر:	تاریخ:
------------	----------------	--------

لطفاً مشاهدات خود را در خصوص هر یک از موارد زیر ذکر نمایید.

<p>محیط یادگیری (علاقه به موضوع، تشویق دانشجویان به اظهارنظر و مشارکت، احترام نسبت به دانشجویان)</p>	
<p>سازماندهی جلسه (آماده بودن وسایل و تجهیزات از قبل، تبیین اهداف و اهمیت جلسه، توجه به سطح دانشجویان، مدیریت زمان، شفاف کردن دستورالعمل و مراحل کار عملی)</p>	
<p>ارتقاء درک و یادگیری دانشجویان (نشان دادن مراحل مهم و کلیدی، فرصت دادن به دانشجویان برای تمرین فعال به صورت انفرادی یا گروهی، نظارت بر عملکرد دانشجویان، در دسترس بودن برای پاسخگویی و کمک)</p>	
<p>ارزیابی و بازخورد (پرسیدن سوالات به جا برای ارزیابی وضعیت دانشجویان، ارائه بازخورد موثر، ارائه بازخورد مثبت، ارائه توضیح در مورد درستی یا نادرستی عملکرد دانشجو، ارائه پیشنهاد و برنامه برای بهبود)</p>	
نقاط قوت	پیشنهادات

--	--

پیوست ۴

فرم تکمیل شده و موارد مورد بحث نزد استاد و مشاهده‌گر محرمانه باقی می‌ماند.

دانشگاه علوم پزشکی تهران
معاونت آموزشی
مرکز مطالعات و توسعه آموزش

فرم بازخورد مشاهده آموزش هم‌تایان (بالینی)

نام استاد:	نام مشاهده‌گر:	تاریخ:
------------	----------------	--------

لطفاً مشاهدات خود را در خصوص هر یک از موارد زیر ذکر نمایید.

محیط یادگیری (علاقه به کار بالینی، اشتیاق به آموزش، تشویق دانشجویان به ارائه و مشارکت، در نظر گرفتن راحتی دانشجویان، عدم قطع مکرر سخنران دانشجویان، احترام نسبت به دانشجویان)

سازماندهی جلسه (تبیین اهداف و اهمیت موضوع، توجه به سطح فراگیران حاضر، مدیریت زمان)

آموزش مهارت بالینی (درخواست انجام شرح حال، معاینه و پروسیجر از دانشجویان و مشاهده مستقیم عملکرد دانشجویان)

آموزش استدلال و قضاوت بالینی (درخواست تشخیص‌های افتراقی و برنامه تشخیصی-درمانی بیمار از دانشجویان، پرسیدن سوالات مناسب، ارائه استدلال در صورت تغییر دادن برنامه دانشجویان، مرور مفاهیم و اصول کلی، استفاده از وسایل کمک آموزشی)

بازخورد (بازخورد موثر، بازخورد مثبت، ارائه توضیح در مورد درستی یا نادرستی عملکرد دانشجوی، ارائه پیشنهاد و برنامه برای بهبود، تشویق برای مطالعه و یادگیری بعدی)

نقاط قوت	پیشنهادهات

پیوست ۵

فرم تکمیل شده و موارد مورد بحث نزد استاد و مشاهده‌گر محرمانه باقی می‌ماند.

دانشگاه علوم پزشکی تهران

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش

فرم بازخورد مشاهده آموزش هم‌تایان (اتاق عمل)

نام استاد:	نام مشاهده‌گر:	تاریخ:
------------	----------------	--------

لطفاً مشاهدات خود را در خصوص هر یک از موارد زیر ذکر نمایید.

محیط یادگیری (علاقه به کار بالینی، اشتیاق به آموزش، تشویق دانشجوی به پرسش، احترام نسبت به دانشجویان)

سازماندهی جلسه (تبیین اهداف کار، اولویت‌بندی فراگیران با توجه به سطح آنها، مدیریت زمان)

آموزش مهارت بالینی (ایجاد فرصت برای مشارکت فراگیر، درخواست از دانشجوی برای پیش‌بینی وسایل موردنیاز)

آموزش استدلال و قضاوت بالینی (مرور مفاهیم و اصول کلی و تبیین مراحل کلیدی کار، پرسیدن سوالات مناسب، ارائه استدلال در صورت تغییر دادن برنامه دانشجوی)

بازخورد (بازخورد موثر، بازخورد مثبت، ارائه توضیح در مورد درستی یا نادرستی عملکرد دانشجوی، ارائه پیشنهاد و برنامه برای بهبود عملکرد)

پیشنهادات	نقاط قوت

دانشگاه علوم پزشکی تهران

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش

فرم تکمیل شده و موارد مورد بحث نزد
استاد و مشاهده‌گر محرمانه باقی می‌ماند.

همتایان (آموزش مجازی/ ترکیبی)

فرم بازخورد مشاهده آموزش

نام استاد:	نام مشاهده‌گر:	تاریخ:
------------	----------------	--------

لطفاً مشاهدات خود را در خصوص هر یک از موارد زیر ذکر نمایید.

مدیریت کلاس مجازی (مدیریت دوره شامل (ذکر اهداف و انتظارات، نحوه ارزشیابی، همپوشانی اهداف و منابع، پوشش نکات مهم با اجرای تکلیف یا آزمون یا فوروم)، مدیریت تناقضات و تعارضات در بحث های الکترونیکی)

کیفیت محتوا (ارائه محتوای علمی به روز، تناسب محتوا با نیاز فراگیران، تناسب محتوا با اهداف، رعایت اصول حرفه ای برای طراحی آموزشی، تناسب حجم محتوا بر اساس واحد درسی، بهره گیری از تکنولوژی های نوین، ارائه محتوا متناسب با سبکهای یادگیری، محتوای درسی با کیفیت (از لحاظ فنی))

سازماندهی تعاملات (ارائه بازخورد مناسب، ارائه بازخورد به هنگام، کنترل و نظارت فراگیران، ایجاد تعامل فراگیر با محتوا، تشویق به تعامل فراگیران با همدیگر، ایجاد بحث و گفتگوهای جذاب، ارائه محتوا در زمان مناسب، رعایت بازه زمانی مناسب جهت انجام تکالیف)

مدیریت انگیزه (پیگیری علت عدم مشارکت دانشجویان، تشویق و ترغیب به ارایه تکالیف جذاب و خلاقانه، اطلاع رسانی در مورد نتایج تکالیف و معرفی دانشجوی برتر برای ایجاد انگیزه در دیگر دانشجویان ایجاد محیطی برای بیان آزاد نظرات، راهنمایی و تشویق جهت انجام کارهای گروهی و مشترک)

خدمات پشتیبانی (راهنمای ملاقات حضوری، ارایه guideline مشاوره)

پیشنهادات

نقاط قوت

--	--

پیوست ۷

به نام خدا

دانشگاه علوم پزشکی تهران
معاونت آموزشی
مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی

کارگاه یک روزه
مشاهده آموزش همتایان

معرفی کارگاه

در این کارگاه، به صورت مختصر برنامه «مشاهده آموزش همتایان» و اهداف آن معرفی خواهد شد. سپس فرایند اجرای این برنامه مورد بحث قرار خواهد گرفت و در نهایت، شرکت کنندگان نحوه استفاده از فرم های طراحی شده را به منظور ارائه بازخورد در خصوص شیوه تدریس به صورت عملی تمرین خواهند کرد.

هدف از برگزاری کارگاه

انتظار می رود شرکت کنندگان پس از گذراندن این دوره:

- اهمیت و اهداف برنامه مشاهده آموزش همتایان را درک کنند.
- بر مراحل مختلف اجرای برنامه مشاهده آموزش همتایان مسلط باشند.
- به کمک فرم های طراحی شده، بازخورد موثر در خصوص شیوه تدریس به مدرسان ارائه کنند.

ردیف	ساعت	موضوع
۱.	۱۰ دقیقه	پخش آیات قرآن، افتتاحیه و معارفه
۲.	۳۰ دقیقه	برنامه ماه: فلسفه، اهداف، چشم انداز و فرایند اجرا
۳.	۱۰ دقیقه	پرسش و پاسخ
۴.	۱۵ دقیقه	مشاهده در جلسات مختلف: تفاوت ها و شباهت ها
۵.	۱۰ دقیقه	پرسش و پاسخ
۶.	۳۰ دقیقه	اصول رازداری و تعهد حرفه ای در برنامه ماه
۷.	۳۰ دقیقه	اصول ارائه بازخورد
۸.	۳۰ دقیقه	تمرین عملی مشاهده همتا
۹.	۱۵ دقیقه	جمع بندی

دانشگاه علوم پزشکی تهران

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش

پیوست ۸

برنامه مشاهده آموزش همتایان

راهنمای مشاهده‌گران

مقدمه

یکی از وظایف دانشگاه‌های علوم پزشکی توانمند نمودن اعضای هیات علمی به منظور ایفای نقش معلمی ایشان است. از فعالیت‌هایی که در این راستا طی سال‌های اخیر در دانشگاه علوم پزشکی تهران به کار گرفته می‌شود، برگزاری دوره‌های توانمندسازی اعضای هیات علمی در قالب دوره‌های متنوع است. هر چند برگزاری این دوره‌ها می‌تواند در آشنایی اعضای هیات علمی با مهارت‌های تدریس و توانمندی در آن موثر باشد، ولی شواهد موجود از آموزش و توانمندسازی این افراد در سطح فردی حمایت می‌کند. یکی از راه‌های موفق و موثر استفاده از ظرفیت‌ها و تجربیات خود اعضای هیات علمی است. به این معنا که مدرسان با تجربه و موفق در امر تدریس می‌توانند موجب رشد و ارتقای حرفه‌ای همکاران خود شوند. امروزه مشاهده آموزش همتایان به عنوان یکی از اجزای برنامه‌های توانمندسازی یا ارزشیابی اعضای هیات علمی در دانشگاه‌های مختلف دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد.

مشاهده آموزش همتایان^۵ عبارت است از حضور یک همکار متبحر در محیط آموزشی یک عضو هیات علمی و مشاهده عملکرد آموزشی وی همراه با ارائه بازخورد مناسب. مشاهده آموزش همتایان، امکان ارائه بازخورد تکوینی^۶ و سازنده برای رشد و توسعه توانمندی‌های تدریس در عضو هیات علمی را فراهم می‌آورد و شکل‌گیری بازاندیشی^۷ و تأمل در فرایندهای تدریس را تسهیل می‌کند.

اهداف برنامه

هدف این برنامه، تعیین نحوه اجرای مشاهده آموزش همتایان به صورت شفاف به منظور استقرار و عملیاتی شدن آن در سطح دانشگاه به منظور توانمندسازی اعضای هیات علمی در امر تدریس است.

- آگاهی از نقاط ضعف و قوت تدریس از دیدگاه همکاران

^۵Peer Observation of Teaching (POT)

^۶Formative

^۷Reflection

- ایجاد انگیزه در اعضای هیات علمی برای بهبود فرآیند تدریس
- ارتقای توانمندی تدریس اعضای هیات علمی به دنبال دریافت بازخورد
- فرصتی برای استفاده از تجربیات سایر اعضای هیات علمی در خصوص شیوه‌های آموزش و سنجش

ویژگی‌های برنامه

- متولی استقرار برنامه مشاهده آموزش هم‌تایان، واحد توانمندسازی مرکز مطالعات دانشگاه با کمک دفاتر توسعه آموزش دانشکده‌ها است.
- شرکت در برنامه مشاهده آموزش هم‌تایان از سال ۱۳۹۹ به صورت اجباری انجام می‌شود.
- انتخاب مشاهده‌گر بر اساس نظر خود هیات علمی و از میان فهرست موجود صورت می‌گیرد که می‌تواند خارج از رشته تخصصی یا دانشکده محل کار وی باشد.
- مشاهده‌گر با هماهنگی قبلی در جلسه آموزشی همکار خود حضور می‌یابد و بر اساس فرم مشخصی که برای ارائه بازخورد تدوین شده است، نتیجه مشاهدات خود در مورد وضعیت تدریس را به صورت مکتوب و شفاهی در اختیار وی قرار می‌دهد.
- برای مشاهده جلسات آموزش مجازی
- برای مشاهده جلسات آموزش مجازی از دو رویکرد می‌توانید استفاده کنید:

الف. مشاهده‌گر "با هماهنگی قبلی و با رضایت مدرس درس" در پنل تدریس همکار خود تعریف می‌شود و بر اساس فرم مشخصی که برای ارائه بازخورد تدوین شده است، نتیجه مشاهدات خود را در مورد وضعیت تدریس به صورت مکتوب و شفاهی در اختیار وی قرار می‌دهد مدت زمانی که همکار پنل را مشاهده می‌کند می‌تواند از چند جلسه تا تمام ترم تعریف گردد.

ب. در یک جلسه حضوری/ ویناری مدرس یا مدرسانی که تدریس مجازی داشته‌اند فرآیند تدریس را روی سامانه نمایش دهند در این جلسه بخشهای مختلف درس/ محتواها/ منابع/ تکالیف و نحوه بازخورد آن و تمامی فعالیتهای یاددهی- یادگیری نشان داده می‌شود در نهایت ارزیابی کمی و کیفی از طریق چک لیست انجام می‌شود.

- منظور از جلسه آموزشی، جلسه‌ای است که با اطلاع قبلی فراگیران طی حداقل یک ساعت برگزار می‌شود. محیطی که در آن تدریس مورد مشاهده قرار می‌گیرد می‌تواند انواع محیط‌های آموزشی شامل کلاس درس (با انواع روش‌های آموزش شامل سخنرانی، یادگیری مبتنی بر تیم، کلاس وارونه، یادگیری مبتنی بر مساله و ...)، تسهیل در گروه کوچک، آموزش در آزمایشگاه، آموزش در اتاق عمل، راند بالینی، آموزش درمانگاهی، آموزش مجازی و ... باشد

- استفاده از نتایج این روش به صورت سازنده و اجباری خواهد بود. به بیان دیگر برای تصمیم‌گیری‌های مرتبط (نظیر ترفیع یا ارتقای مرتبه هیأت علمی) صرفاً شرکت در برنامه و دریافت بازخورد مبنای تصمیم‌گیری خواهد بود و محتوای ارزشیابی انجام شده و قضاوت هم‌تا در مورد عملکرد عضو هیأت علمی در جلسات فوق در ترفیع یا ارتقای وی تأثیری نخواهد داشت.

- فرم تکمیل شده و موارد مورد بحث بین استاد و مشاهده‌گر نزد ایشان باقی می‌ماند و تحویل دفتر توسعه آموزش یا مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه نمی‌شود.

عوامل انگیزشی شرکت در برنامه

- برای اعضای هیأت علمی که کلاس درسشان مورد مشاهده قرار گرفته است، توسط مرکز مطالعات گواهی صادر می‌شود و امتیازات زیر در نظر گرفته می‌شود:

- تعیین امتیاز قابل مقایسه با فعالیت‌های مشابه در سیستم شعاع

- محاسبه به عنوان فعالیت‌های توانمندسازی دارای امتیاز در ارتقای علمی بر اساس بند ۲ برنامه جامع توانمندسازی (هر جلسه مشاهده یک امتیاز تا سقف سه امتیاز در سال و ۱۰ امتیاز در کل)

- معادل‌سازی با تکلیف کارگاه‌های آموزشی مهارت‌های پایه به صورت متناظر

- محاسبه در ارتقای مرتبه اعضای هیأت علمی

- برای مشاهده‌گران توسط مرکز مطالعات گواهی صادر می‌شود و به منظور جبران مشارکت ایشان موارد زیر در نظر گرفته می‌شود:

- تعیین امتیاز قابل مقایسه با فعالیت‌های مشابه در سیستم شعاع

- معادل‌سازی با فعالیت‌های توانمندسازی دارای امتیاز در ارتقای مرتبه علمی مطابق تبصره سوم بند ۲ برنامه جامع توانمندسازی (این امتیاز بدون سقف و با تأیید مرکز مطالعات خواهد بود).

- محاسبه در ارتقای مرتبه بر اساس سند جامع توانمندسازی اعضای هیأت علمی در ضمن با استقرار برنامه مرکز مطالعات نسبت به پیشنهاد سایر موارد تشویقی اقدام خواهد کرد.

فرایند برنامه

۱. عضو هیأت علمی که خواهان شرکت در برنامه است، فرم درخواست را تکمیل کرده و از طریق ایمیل یا حضوری به دفتر توسعه آموزش دانشکده/بیمارستان ارسال می‌نماید. انتخاب مشاهده‌گر بر اساس نظر خود هیأت علمی است که می‌تواند خارج از رشته تخصصی وی باشد.

۲. پس از هماهنگی با شما زمان و مکان جلسه مشاهده (طبق قسمت دوم پیوست ۱۰) تنظیم شده و به اطلاع طرفین می‌رسد.

نکته: توصیه می‌شود که قبل از جلسه مشاهده، شما با استاد ملاقات کرده، در مورد وظایف یکدیگر هماهنگی کنید و بر سر مسائلی که باید مورد بررسی قرار گیرد و همچنین معیارهای ارزشیابی توافق نمایید. همچنین بهتر است با استفاده از طرح درس استاد، از قبل مرور کنید که قرار است سر چه کلاسی با چه محتوا و چه اهداف و چه تعداد دانشجویی حاضر شوید.

۳. فرایند مشاهده به صورت حضوری انجام می‌شود. شما جهت بررسی فرآیند تدریس شخصاً در محیط آموزش حضور می‌یابید و فرم از پیش تهیه شده را تکمیل می‌کنید. در مورد آموزش مجازی فرایند مشاهده به صورت حضور در پنل عضو هیات علمی انجام می‌شود. شما در پنل تعریف می‌شوید و فرم از پیش تهیه شده را تکمیل می‌کنید. مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه، یک نمونه فرم برای مشاهده آموزش هم‌تایان به تفکیک سخنرانی، روش‌های یادگیری فعال، کلاس عملی، جلسه بالینی و آموزش مجازی تدوین کرده است که در اختیار شما می‌گذارد (پیوست ۱ تا ۶)

نکته ۱: از آنجا که حضور شما ممکن است باعث تشویش و اضطراب دانشجویان گردد یا در ذهن آن‌ها سوال ایجاد کند، بهتر است در ابتدای جلسه اطلاع‌رسانی لازم به دانشجویان توسط مدرس صورت گیرد.

نکته ۲: مشاهده در کلاس تنها محدود به فعالیت و رفتار استاد نمی‌شود. شما می‌توانید رفتار دانشجویان را نیز مورد مشاهده قرار دهید. مثلاً اینکه آنها خسته شده‌اند یا در کلاس مشارکت دارند، در فوروم‌های آنلاین شرکت می‌کنند، اطلاعات خوبی در مورد نحوه تدریس در اختیار استاد می‌گذارد. یادداشت برداشتن در ثبت دقیق‌تر اطلاعات و ارائه بازخورد به شما کمک می‌کند.

نکته ۳: دقت کنید که روش تدریس هر کس متفاوت است پس نباید روش تدریس همکاران را با خود مقایسه کنید. همچنین نباید در فرایند تدریس مداخله کند زیرا نمی‌داند که برنامه و روش کار استاد دقیقاً چگونه است و چه کارهایی قرار است انجام دهد.

۴. در اولین فرصت پس از اتمام مشاهدات و طی ملاقاتی حضوری، جلسه بازخورد را تشکیل دهید. در این مرحله، شما نتایج مشاهدات خود از جمله فرم تکمیل شده را در اختیار مدرس قرار داده و به او بازخورد می‌دهید.

نکته ۱: آنچه واقعاً باعث ارتقای توانمندی استاد می‌شود، بازخوردهایی است که دریافت می‌کند و بر اساس آن بعداً می‌تواند دید بهتر و عمیق‌تری نسبت به کار خودش داشته باشد. ابتدا نقاط قوت را مرور کنید و سپس قسمت‌هایی را که احتمالاً قابل بهبود است، مشخص کنید. از قضاوت، تذکر مستقیم یا ارائه نصیحت پرهیز کنید؛ مگر اینکه به درخواست خود مدرس باشد.

نکته ۲: استفاده از نتایج مشاهده صرفاً به صورت سازنده و در جهت اصلاح و بهبود فرایند تدریس خواهد بود. فرم تکمیل شده و موارد مورد بحث نزد استاد و شما باقی می‌ماند.

۵. به منظور پایش و نظارت بر روند اجرای برنامه، لازم است گزارش موارد مشاهده شده خود را (طبق قسمت سوم پیوست ۱۰) به دفتر توسعه آموزش دانشکده/بیمارستان ارائه کنید.

نکته: این گزارش شامل نام استاد، تاریخ و نوع جلسه خواهد بود و جزئیات مشاهده در آن ذکر نمی‌شود

۶. مرکز مطالعات برای شرکت‌کنندگان در برنامه و مشاهده‌گران گواهی صادر می‌کند.

۷. از هر یک از اعضای هیات علمی شرکت‌کننده در برنامه درخواست می‌شود فرم نظرسنجی مربوطه را تکمیل نمایند و نظرات و پیشنهادهای خود را در خصوص این برنامه ارائه دهند.

۸. همچنین، هر شش ماه یک بار در جلسه گروه متمرکز^۸ که توسط مرکز مطالعات برگزار می‌شود، نظرات گروه مشاهده‌گران در خصوص نقاط قوت و ضعف برنامه جمع‌آوری می‌شود.

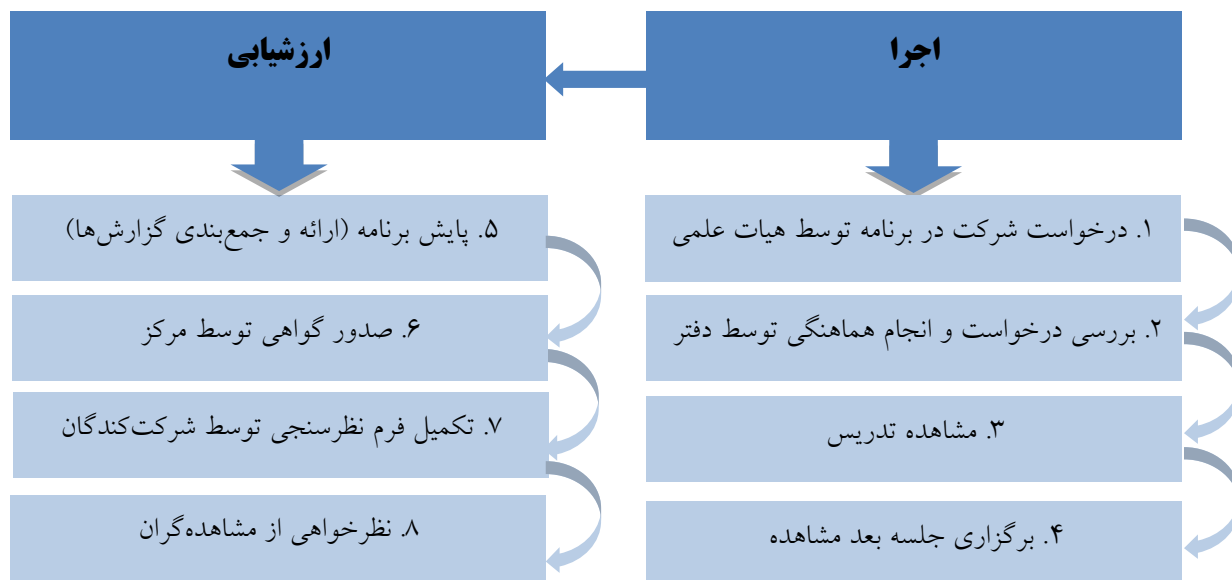
⁸Focus group

هر گونه سوال، ابهام یا مشکلی در مورد فرایند اجرای برنامه دارید، لطفاً از طریق تلفن یا ایمیل با واحد توانمندسازی

مرکز مطالعات درمیان بگذارید.

edcworkshops@tums.ac.ir

۸۱۹۵۵۷۱۲ و ۸۱۹۵۵۸۴۶

دانشگاه علوم پزشکی تهران
معاونت آموزشی
مرکز مطالعات و توسعه آموزش

پیوست ۹

برنامه مشاهده آموزش همتایان

راهنمای مدرسان

مقدمه

یکی از وظایف دانشگاه‌های علوم پزشکی توانمند نمودن اعضای هیات علمی به منظور ایفای نقش معلمی ایشان است. از فعالیت‌هایی که در این راستا طی سال‌های اخیر در دانشگاه علوم پزشکی تهران به کار گرفته می‌شود، برگزاری دوره‌های توانمندسازی اعضای هیات علمی در قالب دوره‌های متنوع است. هر چند برگزاری این دوره‌ها می‌تواند در آشنایی اعضای هیات علمی با مهارت‌های تدریس و توانمندی در آن موثر باشد، ولی شواهد موجود از آموزش و توانمندسازی این افراد در سطح فردی حمایت می‌کند. یکی از راه‌های موفق و موثر استفاده از ظرفیت‌ها و تجربیات خود اعضای هیات علمی است. به این معنا که مدرسان با تجربه و موفق در امر تدریس می‌توانند موجب رشد و ارتقای حرفه‌ای همکاران خود شوند. امروزه مشاهده آموزش همتایان به عنوان یکی از اجزای برنامه‌های توانمندسازی یا ارزشیابی اعضای هیات علمی در دانشگاه‌های مختلف دنیا مورد استفاده قرار می‌گیرد.

مشاهده آموزش همتایان^۹ عبارت است از حضور یک همکار متبحر در محیط آموزشی یک عضو هیات علمی و مشاهده عملکرد آموزشی همراه با ارائه بازخورد مناسب. مشاهده تدریس توسط همتایان، امکان ارائه بازخورد تکوینی^{۱۰} و سازنده برای رشد و توسعه توانمندی‌های تدریس در عضو هیات علمی را فراهم می‌آورد و شکل‌گیری بازاندیشی^{۱۱} و تأمل در فرایندهای تدریس را تسهیل می‌کند.

اهداف برنامه

هدف این برنامه، تعیین نحوه اجرای مشاهده آموزش همتایان به صورت شفاف به منظور استقرار و عملیاتی شدن آن در سطح دانشگاه به منظور توانمندسازی اعضای هیات علمی در امر تدریس است.

- آگاهی از نقاط ضعف و قوت تدریس از دیدگاه همکاران

^۹Peer Observation of Teaching (POT)

^{۱۰}Formative

^{۱۱}Reflection

- ایجاد انگیزه در اعضای هیات علمی برای بهبود فرآیند تدریس
- ارتقای توانمندی تدریس اعضای هیات علمی به دنبال دریافت بازخورد
- فرصتی برای استفاده از تجربیات سایر اعضای هیات علمی در خصوص شیوه‌های آموزش و سنجش

ویژگی‌های برنامه

- متولی استقرار برنامه مشاهده آموزش هم‌تایان، واحد توانمندسازی مرکز مطالعات دانشگاه با کمک دفاتر توسعه آموزش دانشکده‌ها است.
- شرکت در برنامه مشاهده آموزش هم‌تایان از سال ۱۳۹۹ به صورت اجباری انجام می‌شود.
- انتخاب مشاهده‌گر بر اساس نظر خود هیات علمی و از میان فهرست موجود صورت می‌گیرد که می‌تواند خارج از رشته تخصصی یا دانشکده محل کار وی باشد.
- مشاهده‌گر با هماهنگی قبلی در جلسه آموزشی همکار خود حضور می‌یابد و بر اساس فرم مشخصی که برای ارائه بازخورد تدوین شده است، نتیجه مشاهدات خود در مورد وضعیت تدریس را به صورت مکتوب و شفاهی در اختیار وی قرار می‌دهد.
- برای مشاهده جلسات آموزش مجازی از دو رویکرد می‌توانید استفاده کنید:

الف. مشاهده‌گر "با هماهنگی قبلی و با رضایت مدرس درس" در پنل تدریس همکار خود تعریف می‌شود و بر اساس فرم مشخصی که برای ارائه بازخورد تدوین شده است، نتیجه مشاهدات خود را در مورد وضعیت تدریس به صورت مکتوب و شفاهی در اختیار وی قرار می‌دهد. مدت زمانی که همکار پنل را مشاهده می‌کند می‌تواند از چند جلسه تا تمام ترم تعریف گردد.

ب. در یک جلسه حضوری/ ویناری مدرس یا مدرسانی که تدریس مجازی داشته‌اند فرآیند تدریس را روی سامانه نمایش دهند در این جلسه بخشهای مختلف درس/ محتواها/ منابع/ تکالیف و نحوه بازخورد آن و تمامی فعالیتهای یاددهی- یادگیری نشان داده می‌شود در نهایت ارزیابی کمی و کیفی از طریق چک لیست انجام می‌شود.

- منظور از جلسه آموزشی، جلسه‌ای است که با اطلاع قبلی فراگیران طی حداقل یک ساعت برگزار می‌شود. محیطی که در آن تدریس مورد مشاهده قرار می‌گیرد می‌تواند انواع محیط‌های آموزشی شامل کلاس درس (با انواع روش‌های آموزش شامل سخنرانی، یادگیری مبتنی بر تیم، کلاس وارونه، یادگیری مبتنی بر مساله و ...)، تسهیل در گروه کوچک، آموزش در آزمایشگاه، آموزش در اتاق عمل، راند بالینی، آموزش درمانگاهی، آموزش مجازی و ... باشد
- استفاده از نتایج این روش به صورت سازنده و اجباری خواهد بود. به بیان دیگر برای تصمیم‌گیری‌های مرتبط (نظیر ترفیع یا ارتقای مرتبه هیات علمی) صرفاً شرکت در برنامه و دریافت بازخورد مبنای تصمیم‌گیری خواهد بود و محتوای ارزشیابی انجام شده و قضاوت هم‌تا در مورد عملکرد عضو هیات علمی در جلسات فوق در ترفیع یا ارتقای وی تأثیری نخواهد داشت.

- فرم تکمیل شده و موارد مورد بحث بین استاد و مشاهده‌گر نزد ایشان باقی می‌ماند و تحویل دفتر توسعه آموزش یا مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه نمی‌شود.

عوامل انگیزشی شرکت در برنامه

- برای اعضای هیات علمی که کلاس درسشان مورد مشاهده قرار گرفته است، توسط مرکز مطالعات گواهی صادر می‌شود و امتیازات زیر در نظر گرفته می‌شود:
 - تعیین امتیاز قابل مقایسه با فعالیت‌های مشابه در سیستم شعاع
 - محاسبه به عنوان فعالیت‌های توانمندسازی دارای امتیاز در ارتقای علمی بر اساس بند ۲ برنامه جامع توانمندسازی (هر جلسه مشاهده یک امتیاز تا سقف سه امتیاز در سال و ۱۰ امتیاز در کل)
 - معادل‌سازی با تکلیف کارگاه‌های آموزشی مهارت‌های پایه به صورت متناظر
 - محاسبه در ارتقای مرتبه اعضای هیات علمی
- برای مشاهده‌گران توسط مرکز مطالعات گواهی صادر می‌شود و به منظور جبران مشارکت ایشان موارد زیر در نظر گرفته می‌شود:
 - تعیین امتیاز قابل مقایسه با فعالیت‌های مشابه در سیستم شعاع
 - معادل‌سازی با فعالیت‌های توانمندسازی دارای امتیاز در ارتقای مرتبه علمی مطابق تبصره سوم بند ۲ برنامه جامع توانمندسازی (این امتیاز بدون سقف و با تایید مرکز مطالعات خواهد بود).
- محاسبه در ارتقای مرتبه بر اساس سند جامع توانمندسازی اعضای هیات علمی در ضمن با استقرار برنامه مرکز مطالعات نسبت به پیشنهاد سایر موارد تشویقی اقدام خواهد کرد.

فرایند برنامه

۱. اگر خواهان شرکت در برنامه هستید، قسمت اول فرم درخواست را تکمیل کنید (پیوست ۱۰). فرم را به صورت حضوری یا از طریق ایمیل به دفتر توسعه آموزش دانشکده/بیمارستان ارسال نمایید. به منظور سهولت کار بهتر است که حداقل دو تاریخ پیشنهادی کلاس خود را برای مشاهده ذکر کنید. می‌توانید از فهرست مشاهده‌گران حداکثر دو نفر را برای فرایند مشاهده پیشنهاد دهید. مشاهده‌گران از بین منتخبان جشنواره آموزشی ابن سینا، حائزین رتبه‌های برتر در ارزشیابی یا هیات علمی شاخص در تدریس موفق و موثر یا اعضای هیات علمی دارای مدرک دکتری تخصصی یا ارشد آموزش پزشکی و آموزش الکترونیک انتخاب و برای شرکت در این برنامه توجیه شده‌اند.

نکته ۱: این فرم از وب سایت مرکز نیز قابل دسترسی است.
۲. نکته ۲: انتخاب مشاهده‌گر بر اساس نظر خود شما از میان فهرست موجود صورت می‌گیرد و می‌تواند خارج از رشته تخصصی شما باشد.

پس از هماهنگی با مشاهده‌گر مربوطه زمان و مکان جلسه مشاهده (طبق قسمت دوم پیوست ۱۰) تنظیم شده و به اطلاع شما می‌رسد.

نکته: توصیه می‌شود که قبل از جلسه مشاهده، با استاد مشاهده‌گر ملاقات کرده، در مورد وظایف یکدیگر هماهنگی کنید و با در اختیار گذاشتن طرح درس خود برای استاد مشاهده‌گر، بر سر مسائلی که باید مورد بررسی قرار گیرد و همچنین معیارهای ارزشیابی توافق نمایید.

۳. فرایند مشاهده به صورت حضوری انجام می‌شود. استاد مشاهده‌گر جهت بررسی فرآیند تدریس شخصاً در محیط آموزش حضور می‌یابد و فرم از پیش تهیه شده را تکمیل می‌کند. مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه، یک نمونه فرم برای مشاهده آموزش هم‌تایان به تفکیک سخنرانی، گروه کوچک، کلاس عملی و جلسه بالینی در اختیار مشاهده‌گران می‌گذارد.

نکته ۱: از آنجا که حضور مشاهده‌گر ممکن است باعث تشویش و اضطراب دانشجویان گردد یا در ذهن آن‌ها سوال ایجاد کند، بهتر است در ابتدای جلسه اطلاع‌رسانی لازم را به دانشجویان انجام دهید.

نکته ۲: مشاهده در کلاس تنها محدود به فعالیت و رفتار خود شما نمی‌شود. مشاهده‌گر می‌تواند رفتار دانشجویان، مثلاً اینکه آنها خسته شده‌اند یا در کلاس مشارکت دارند، را نیز مورد مشاهده قرار دهد.

۴. در اولین فرصت پس از اتمام مشاهدات و طی ملاقاتی حضوری، جلسه بازخورد را تشکیل دهید. در این مرحله، مشاهده‌گر نتایج مشاهدات خود از جمله فرم تکمیل شده را در اختیار شما قرار داده و بازخورد می‌دهد.

نکته ۱: آنچه واقعاً باعث ارتقای توانمندی می‌شود، بازخوردهایی است که ارائه می‌شود. بر اساس آن بعداً می‌توانید دید بهتر و عمیق‌تری نسبت به کار خود داشته باشید.

نکته ۲: استفاده از نتایج مشاهده صرفاً به صورت سازنده و در جهت اصلاح و بهبود فرایند تدریس خواهد بود. برای اطمینان از این امر، فرم تکمیل شده و موارد مورد بحث نزد شما و مشاهده‌گر باقی می‌ماند. مشاهده‌گر گزارش خود را که صرفاً شامل نام استاد، تاریخ و نوع جلسه خواهد بود و جزئیات مشاهده در آن ذکر نمی‌شود، به دفتر توسعه آموزش دانشکده/بیمارستان ارائه می‌کند. مرکز مطالعات برای شرکت‌کنندگان در برنامه و مشاهده‌گران گواهی صادر می‌کند.

۵. به منظور پیش و نظارت بر روند اجرای برنامه، مشاهده‌گر گزارش موارد مشاهده شده خود را (طبق قسمت سوم پیوست ۱۰) به دفتر توسعه آموزش دانشکده/بیمارستان ارائه می‌کند.

نکته: این گزارش شامل نام مدرس، نام مشاهده‌گر، تاریخ و نوع جلسه خواهد بود و جزئیات مربوط به مشاهده تدریس و بازخورد در آن ذکر نمی‌شود.

۶. **صدور گواهی:** مرکز مطالعات بر اساس گزارش‌های دریافتی برای شرکت‌کنندگان در برنامه و مشاهده‌گران گواهی صادر می‌کند.

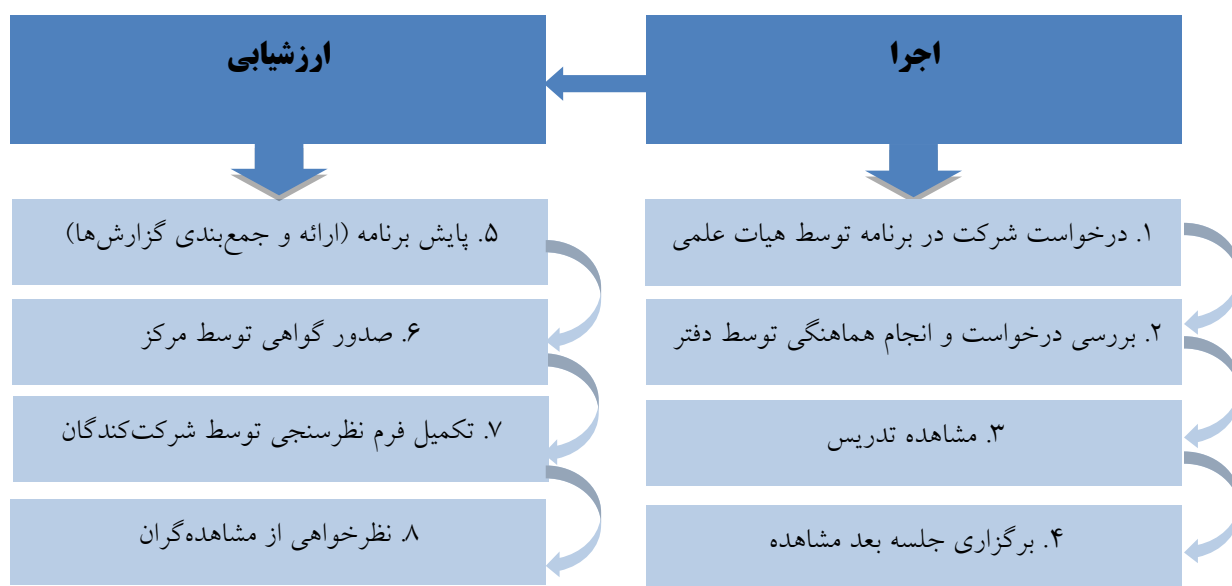
۷. از آنجا این برنامه برای اولین بار در سطح دانشگاه اجرا می‌شود، نظرات ارزشمند شما در رفع کاستی‌ها و بهبود آن تاثیرگذار است. از شما درخواست می‌شود فرم نظرسنجی مربوطه را تکمیل نمایید (پیوست ۱۲) و نظرات و پیشنهادهای خود را در خصوص این برنامه ارائه دهید.

نکته: تلاش می‌شود تا نظرسنجی به صورت آنلاین و از طریق سامانه پژوهش‌های پیمایشی دانشگاه انجام شود.

۸. هر شش ماه یک بار در جلسه گروه متمرکز^{۱۲} که توسط مرکز مطالعات برگزار می‌شود، نظرات گروه مشاهده‌گران جمع‌آوری می‌شود.

¹²Focus group

هر گونه سوال، ابهام یا مشکلی در مورد فرایند اجرای برنامه دارید، لطفاً از طریق تلفن یا ایمیل با ما در میان بگذارید.

دانشگاه علوم پزشکی تهران
 معاونت آموزشی
 مرکز مطالعات و توسعه آموزش

پیوست ۱۰

برنامه مشاهده آموزشی همتایان

قسمت اول: فرم درخواست شرکت (توسط مدرس محترم تکمیل شود و به دفتر توسعه ارسال گردد)

مشخصات استاد

نام و نام خانوادگی دانشکده گروه آموزشی
 تخصص تلفن ایمیل
 رتبه مربی استادیار دانشیار استاد

مشخصات جلسه

مقطع کارشناسی کارشناسی ارشد دکترای عمومی PhD دستپاری غیره
 نام رشته سال دانشجویان نام درس
 مکان برگزاری جلسه
 نوع جلسه سخنرانی گروه کوچک کلاس عملی بالینی اتاق عمل غیره
 نام مشاهده گر(ان) پیشنهادی
 تاریخ و ساعت پیشنهادی

قسمت دوم: جلسه قطعی (توسط دفتر توسعه آموزش دانشکده/بیمارستان تکمیل شود)

نام مشاهده گر تاریخ ساعت

قسمت سوم: گزارش جلسه (توسط مشاهده گر محترم تکمیل شود و به دفتر توسعه عودت داده شود)

طول مدت جلسه طول مدت مشاهده طول مدت بازخورد تعداد دانشجویان

چنانچه با مشکل اجرایی خاصی در حین برنامه یا قبل از آن مواجه شدید که مایل هستید با مسوولان در میان بگذارید، ذکر کنید.

تاریخ

امضای استاد

امضای مشاهده گر

دانشگاه علوم پزشکی تهران

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش

پیوست ۱۱

فرم پایش شش ماهه برنامه مشاهده آموزش همتایان در دانشکده ...

مشکل اجرایی	تعداد دانشجویان	نوع جلسه <small>(سخنرانی / گروه کوچک / کلاس عملی / بالینی / اتاق عمل)</small>	مدت زمان <small>(جلسه / مشاهده / بازخورد)</small>	تاریخ جلسه	مرتبه	گروه آموزشی	نام مدرس	نام مشاهده‌گر	ردیف

دانشگاه علوم پزشکی تهران

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش

پیوست ۱۲

فرم نظرسنجی در خصوص برنامه مشاهده آموزش همتایان

۱. نام دانشکده:
۲. نام گروه:
۳. رتبه: مربی استادیار دانشیار استاد
۴. جلسه: سخنرانی گروه کوچک کلاس عملی بالینی اتاق عمل غیره
۵. آیا قبلاً در این برنامه شرکت داشته‌اید؟ بلی خیر
۶. اگر بلی، چند بار؟
۷. آیا قبلاً در دوره‌های توانمندسازی مرکز مطالعات شرکت داشته‌اید؟ بلی خیر
۸. اگر بلی، لطفاً نام و سال دوره را ذکر کنید؟

شماره	کاملاً مخالفم	نه موافق و نه مخالفم	کاملاً موافقم
۹.		هماهنگی‌های انجام شده برای تنظیم جلسه مشاهده مناسب بود.	
۱۰.		مشاهده‌گر از توانمندی لازم برای این کار برخوردار بود.	
۱۱.		بازخوردهای ارائه شده در ارتقاء مهارت‌های تدریس من موثر بود.	
۱۲.		فرم استفاده شده برای ارائه بازخورد مناسب بود.	
۱۳.		من مجدداً در این برنامه شرکت خواهم کرد.	
۱۴.		مایلم که به عنوان مشاهده‌گر در برنامه شرکت کنم.	

۱۵. لطفاً نظر کلی، انتقادات و پیشنهادات خود را ذکر کنید.